

Ilmastopolitiikan pyöreä pöytä 10. kokous

Aihe: EU:n ilmasto- ja energiapaketti – vaikutukset Suomelle

Aika: 25.8. klo 10.30-12.00

Paikka: Säätytalo, Helsinki /virtuaalokokous

Tausta

EU:n ilmastopolitiikalla ohjataan sekä EU-alueen yhteisiä että jäsenmaiden toimia ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja siihen sopeutumiseksi. EU:n ilmastopolitiikka pohjautuu kansainväliseen ilmastosääntelyyn: YK:n ilmastopöytäkirjaan, sitä täydentävään Kioton pöytäkirjaan ja Pariisin ilmastopöytäkirjaan. EU:n ilmastopolitiikan ydintä ovat päästökauppa, jäsenvaltioiden päästövähennysvelvoitteet päästökaupan ulkopuolisille aloille (ns. taakanjako), maankäyttösektorin LULUCF-sääntely ja EU:n sopeutumisstrategia. EU on myös aktiivinen toimija kansainvälisissä ilmastoneuvotteluissa ja suurin kehitysmaiden ilmastotoimien rahoittaja.

EU:n päästövähennystavoitteet vuoteen 2030 jakautuvat EU-tason päästökauppasektoriin ja jäsenvaltiotason taakanjakoon päästökaupan ulkopuolisilla sektoreilla. Päästökauppajärjestelmään kuuluvat esimerkiksi suuret teollisuuslaitokset sekä sähkön- ja lämmöntuotanto. Päästökaupan ulkopuolella ovat rakentaminen, rakennusten lämmitys, asuminen, maatalous, liikenne, jätehuolto ja teollisuuden F-kaasut, vaikka toimialoina ne tuottavat hieman yli puolet EU:n kasvihuonekaasupäästöistä. Myös maankäytön, maankäytön muutoksen ja metsänhoidon nielut ja päästöt otetaan huomioon EU:n ilmastotavoitteissa. Ns. LULUCF (land use, land use change and forestry) -sektorilta ei saa aiheutua päästöjä kaudella 2021–2030. Laskentasaännöt määritellään maankäyttösektorin LULUCF-asetuksessa.

EU:n voimassa oleva vuoteen 2030 ulottuva ilmasto- ja energialainsäädännön tavoitteena on EU:n tasolla vähentää päästöjä vähintään 40 prosenttia vuoden 1990 tasosta vuoteen 2030 mennessä. Voimassa olevien päästövähennysvelvoitteiden mukaan päästökauppasektorilla päästöjä vähennetään 43 prosenttia ja taakanjakosektorilla 30 prosenttia vuoteen 2030 mennessä verrattuna vuoden 2005 tasoon.

Kansallisesti EU ilmastoasioiden valmisteluvastuut jakautuvat usealle ministeriölle.

EU:n Fit for 55 -paketti ja kansalliset ilmastotavoitteet

Euroopan komissio julkaisi joulukuussa 2019 [vihreän kehityksen ohjelman](#) (European Green Deal), jossa esitellään keinot, joilla EU-tason ilmastoneutraalius saavutetaan vuoteen 2050 mennessä. Osana vihreän kehityksen ohjelmaa neuvosto ja Euroopan parlamentti hyväksyivät kesäkuussa 2021 asetuksen eurooppalaisesta ilmastolaista, jolla asetetaan oikeudellisesti sitova velvoite vähentää EU:n nettokasvihuonekaasupäästöjä vähintään 55 prosentilla vuoden 1990 tasosta vuoteen 2030 mennessä sekä saavuttaa ilmastoneutraalius EU-tasolla vuoteen 2050 mennessä. Nettopäästöjen laskennassa myös hiilinielujen rooli otetaan huomioon. Voimassa olevan 40 %:n päästövähennystavoitteen kiristäminen 55 %:iin auttaa EU:ta varmistamaan, että ilmastoneutraalius on saavutetaan vuoteen 2050 mennessä. Osana vihreän kehityksen ohjelmaa komissio on julkaissut myös ehdotuksen [eurooppalaiseksi ilmastopöytäkirjaksi](#) (European Climate Pact), jonka tarkoituksena saada kaikki kansalaiset ja sidosryhmät mukaan ilmastotyöhön.

Euroopan unionin ilmastolaki sekä ilmasto- ja energialainsäädännön velvoitteet sitovat myös Suomea. Euroopan komissio antoi 14. heinäkuuta 2021 niin kutsutun 55 valmiuspaketin, jonka ehdotuksilla toimeenpannaan EU:n ilmastolailla asetettu tavoite vähintään 55 prosentin päästövähennyksistä 2030 mennessä. Komission Fit for 55 –lainsäädäntöpaketin ehdotuksia on yhteensä yli 10 ml. päästökauppadirektiivi, taakanjakoasetus, LULUCF-asetus, uusiutuvan energian direktiivi, energiategohokkuusdirektiivi, autojen ja pakettiautojen co2-rajat-arvot, hiilirajamekanismi.

Päästökaupan vahvistaminen ja laajentaminen

Komissio on ehdottanut sekä EU:n nykyisen päästökaupan kiristämistä että päästökaupan käytön laajentamista. Komission ehdotuksessa EU:n nykyiseen päästökauppaan sisällytetään merenkulun päästöt asteittain vuosina 2023–2026. Merenkulun päästöjen maantieteellisen kattavuuden osalta huomioitaisiin päästöt satamissa, EU:n sisäisillä matkoilla sekä puolet päästöistä reiteillä EU-jäsenmaissa ja kolmansissa maissa sijaitsevien satamien välillä. Ehdotuksessa ei ole huomioitu talvimerenkulun erityisolosuhteita. EU:n päästökauppajärjestelmän päästövähennystavoitteeksi ehdotetaan 61 %:n vähennystä vuoteen 2030 mennessä verrattuna vuoden 2005 tasoon.

Olemassa olevan päästökaupan rinnalle komissio esittää uutta, erillistä päästökauppajärjestelmää, joka koskisi rakennuksissa ja tieliikenteessä käytettäviä fossiilisia polttoaineita. Uusi päästökauppa kohdistuisi polttoaineen jakelijoihin. Komissio ehdottaa uuden päästökaupan EU:n tason tavoitteeksi -43 %:n kasvihuonekaasujen päästövähennystä vuoteen 2030 mennessä (vuoteen 2005 verrattuna).

Taakanjakosektori ja uusi liikenteen ja rakennusten erillislämmityksen päästökauppa

Komissio esittää taakanjakosektorin kahdelle keskeiselle toimialalle eli tieliikenteelle ja lämmitykselle erillistä päästökauppajärjestelmää. Päästökaupasta huolimatta nämä sektorit säilyvät ainakin 2030 saakka myös osana taakanjakosektoria. Komission ehdotus ei muuttaisi voimassa olevan taakanjakoasetuksen peruseriaatteita.

Kokonaisuudessaan taakanjakosektorin päästövähennystavoite olisi 40 % vuoteen 2030 mennessä vuoden 2005 tasosta. Jäsenmaiden tavoitteet asettuvat välille -10% – -50%. Suomen tavoite kiristyy nykyisen 39 %:sta tasolle 50 %. Suomi lukeutuu joukkoon, jolla on EU:n kireimmät päästövähennysvelvoitteet. Päästövähennysten kustannustehokkuutta halutaan myös parantaa siten, että toimeenpanoon on mahdollista käyttää erilaisia joustoelementtejä sekä sektoreiden välisiä kytkentöjä. Nykyiset joustot säilyisivät pääasiassa komission mukaan ehdotuksessa. Uutena joustokeinona komissio esittää vapaaehtoista, EU-tason lisäistä varantoa (additional reserve) joka perustuu maankäyttösektorin mahdolliseen EU-tasolla syntyvään ylijäämään ja sen käyttämiseen taakanjakosektorin tavoitteiden täyttämiseen tiettyjen kriteereiden täytyessä. Liittyminen tähän järjestelyyn on jäsenmaille vapaaehtoista.

Ilmastotoimien sosiaalirahaston perustaminen

Uuden päästökaupan negatiivisten vaikutusten epätasaisen kohdentumisen korjaamiseksi ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vahvistamiseksi komissio ehdottaa uuden sosiaalirahaston perustamista (Social Climate Fund). Rahaston koko vastaisi komission ehdotuksessa 25 % tieliikenteen ja rakennusten erillislämmityksen päästökaupan ennakoidusta tuotosta. Jäsenmaat luovuttaisivat osan uuden päästökaupan huutokauppatuloista EU:n omiksi varoiksi, jotka ehdotuksen mukaan pääomitetaan. Määräaikainen rahasto toimisi vuosina 2025–2032 ja olisi jaettu kahteen toimikauteen. Rahaston käyttö edellyttäisi jäsenmaakohtaisen suunnitelman laatimista (Social Climate Plan) ja sen hyväksyttämistä komissiossa. Rahasto tukisi ainoastaan toimia, jotka eivät aiheuta merkittävää haittaa millekään muulle ilmasto- tai ympäristötavoitteelle (niin kutsuttu ”do no significant harm” –periaate).

Maankäyttösektorin LULUCF-asetusesitys

LULUCF-asetusesityksessä määritetään vuodelle 2030 Euroopan unionin yhteiseksi tavoitteeksi -310 miljoonaa hiilidioksidiekvivalenttitonnia sektorin kasvihuonekaasujen nettopoistumana. Tämä tavoite jaetaan jäsenvaltioiden kesken ja Suomen osuus esityksessä on -17,8 miljoonaa hiilidioksidiekvivalenttitonnia. Viimeisimmän raportoinnin, eli vuoden 2019, mukaan EU:n maankäyttösektorin nettohiilivaikutus oli -243 ja Suomen -14,7 miljoonaa hiilidioksidiekvivalenttitonnia. Kaudella 2021–2025 kasvihuonekaasujen päästöt ja poistumat laskettaisiin nykyisen asetuksen mukaisesti. Kaudella 2026–2030 laskentajärjestelmää yksinkertaistetaan, luovutaan metsien vertailutasolaskennasta ja asetetaan lineaarinen polku nielutavoitteeseen kasvihuonekaasuinventaariossa raportoituihin lukuihin perustuen. Komissio pyrkii yksinkertaistamisella vähentämään toimenpanokustannuksia ja maankäyttösektorin parempaan kytkentään ilmastopolitiikan kehityksessä. Myös seuranta- ja raportointijärjestelmiä on tarkoitus kehittää palvelemaan paremmin sektorin ilmastoraportointia.

Vuodesta 2031 eteenpäin asetuksen toimialaa laajennetaan koskemaan myös maatalouden ei-hiilidioksidipäästöjä (metaani ja typpidioksidi). Täten luotaisiin uusi AFOLU-sektori, jossa kaikki maankäyttösektorin kasvihuonekaasut olisivat saman laskentajärjestelmän piirissä. Ehdotuksen taloudellisia vaikutuksia Suomelle on vaikea arvioida tässä vaiheessa, erityisesti uuden sektorin osalta. Esitys ei kuitenkaan sisällä sellaisia uudistuksia, joiden voisi nähdä vuoteen 2030 mennessä merkittävästi muuttavan maankäyttösektorin toimijoiden toimintaympäristöä, tai luovan aiempaa suurempia haasteita Suomelle saavuttaa sektorille asetettuja tavoitteita. Suomen omat kansalliset maankäyttösektorin tavoitteet osana vuoden 2035 hiilineutraaliustavoitetta ylittävät esityksessä Suomelle asetetut tavoitteet.

Missä Suomessa mennään päästövähennyksissä

EU on tehnyt päätöksen vuoden 2030 tavoitteiden kiristämisestä ja on selvää, että Suomen tähän asti suunnittelemat toimet eivät riitä nykyistä tiukemman päästövähennystavoitteen saavuttamiseen. Lisätoimia sisällytetään valmisteilla olevaan uuteen keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmaan ja ilmasto- ja energiastrategiaan. Näitä tarvitaan sekä vuoden 2030 tavoitteen että hiilineutraaliustavoitteen 2035 saavuttamiseksi. Linjaukset lisätoimista on tarkoitus tehdä syksyn budjettiriihessä.

Kansallisen ilmastolain nojalla vuosittain annettavan [ilmastovuosikertomuksen](#) (2021) mukaan Tilastokeskuksen toukokuussa julkistamien pikaennakkotietojen valossa vuoden 2020 kasvihuonekaasupäästöt laskivat 9 % edellisvuoteen verrattuna. Suomen kokonaispäästöt vuonna 2020 olivat 48,3 Mt CO₂-ekv. Taakanjakosektorin päästöt eivät ole viime vuosina vähentyneet yhtä nopeasti kuin päästökauppasektorin, jonka päästöt vähenivät melkein 16 % kun vastaavasti taakanjakosektorilla vähennys oli 3 %. Pikaennakkotietojen mukaan päästökaasujen vähennys Suomessa oli kuitenkin viime vuonna suotuisaa ja ennakkotietojen perusteella Suomi saavuttaa kaudelle 2013–2020 asetetun velvoitteen. Erityisesti päästökaupan ohjausvaikutuksen tehostuminen ja koronapandemia vähensivät päästöjä.

Kysymyksiä keskusteltavaksi:

- Miten komission 55-paketin ehdotukset mielestänne tukevat Suomen kansallista hiilineutraaliustavoitteen saavuttamista?
- Miten oikeudenmukaisuus tulisi huomioida yhtäältä jäsenmaiden kesken ja yhtäältä kansallisesti?